

Abstrakt

Disertační práce se zabývá koncepty multifunkčního zemědělství v kontextu proměn českého zemědělství v postsocialistickém období. Hlavním cílem práce bylo v obecné rovině diskutovat koncepty multifunkčního zemědělství, známé již více než tři dekády zejména z anglosaského prostředí, a analyzovat vývoj českého zemědělství a uplatňování multifunkčního zemědělství především v období po vstupu Česka do Evropské unie, včetně vnímání multifunkčních aktivit zemědělci.

V úvodní části práce jsou diskutovány jednak koncepty multifunkčního zemědělství jako nekomoditní produkce (OECD 2001) a integrální součásti rozvoje venkova (Van der Ploeg, Roep 2003), jednak zemědělská multifunkcionalita (Wilson 2007). Empirická část práce byla založena na kvantitativním hodnocení regionální diferenciaci multifunkčního zemědělství v Česku, územní koncentraci multifunkčních aktivit a závislosti mezi proměnnými, které jejich realizaci ovlivňují. Hodnocení vnímání multifunkčních aktivit zemědělci je výsledkem terénního výzkumu, resp. rozhovorů se zemědělci ve třech zájmových typově odlišných venkovských oblastech (ORP Nepomuk, Kralovice, Tachov).

Na základě provedeného výzkumu lze konstatovat, že v českém zemědělství probíhají podobné procesy, které se popisují v anglosaských zemích. Jejich projevy jsou však často odlišné, hlavně vzhledem ke specifickému vývoji českého zemědělství v období komunistického režimu, postsocialistické transformace a integrace Česka do nadnárodních struktur. Multifunkční zemědělství, tak jak jej známe ze zemí západní Evropy, se v Česku uplatňuje. Na jeho konkrétní projevy mají vliv zejména vnější rámce – podpora Evropské unie (společná zemědělská politika). To potvrdil rozvoj některých multifunkčních aktivit v období před vstupem Česka do EU i po něm. Na základě analýzy regionální diferenciaci byla zjištěna významná koncentrace multifunkčního zemědělství jako nekomoditní produkce do oblastí s horšími přírodními podmínkami pro zemědělství. Proti tomu multifunkční zemědělství jako integrální součást rozvoje venkova nemá, vyjma ekologického zemědělství, silnou vazbu na přírodní podmínky vhodné pro zemědělství. Dále byla odhalena prostorová nerovnoměrnost zastoupení multifunkčních aktivit. Terénním výzkumem bylo zjištěno, že ve všech zájmových typově odlišných venkovských oblastech lze nalézt zemědělce dosahující silné multifunkcionality.

Klíčová slova: zemědělství, rozvoj venkova, multifunkční zemědělství, produktivismus, postproduktivismus, Česko